

LBRIS

We know
books

IOAN MĂRCULEȚ

MARIUS LUNGU

GEOGRAFIE

CONTINENTELE EXTRAEUROPENE

Caiet pentru uz școlar

UTILIZATOR

Nume și prenume _____

EDITURA CARTA ATLAS

ASIA / 3

- Asia – poziția geografică și țărmurile / 3
- Asia - relieful: caracteristici generale. Unități majore. Munții Himalaya / 4
- Asia – hidrografia: caracteristici generale. Fluvii și lacuri / 5
- Asia – diferențieri climatice. Musonii / 7
- Asia – contraste biogeografice / 9
- Asia – elemente de diversitate umană / 11
- Asia – harta politică și marile aglomerații umane / 12
- Asia – resursele naturale, activitățile economice și contrastele economice regionale / 14
- Asia – studii de caz: particularitățile geografice ale unor state, Asia în lumea contemporană / 16

AFRICA / 20

- Africa: poziția geografică – simetrie latitudinală. Relieful – caracteristici generale. Riftul african / 20
- Africa: hidrografia, clima și biogeografia – caracteristici generale / 22
- Africa: specificul demografic / 24
- Africa: harta politică și marile orașe / 25
- Africa – studii de caz: problemele Africii în lumea contemporană și particularități geografice ale unor state / 27

AMERICA / 30

- America de Nord și America de Sud: poziția geografică și țărmurile / 30
- America de Nord și America de Sud: relieful – caracteristici generale. Sistemul Muntos Cordiliero-andin / 31
- America de Nord și America de Sud: hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri / 33
- America de Nord și America de Sud: diferențieri climatice și biogeografice / 34
- America de Nord și America de Sud: elemente de diversitate umană / 36
- Harta politică și contraste teritoriale între state / 37
- Forme de aglomerare urbană / 38
- Diferențe economice regionale / 40
- Particularități geografice ale unor state / 43

AUSTRALIA, OCEANIA ȘI ANTARCTICA / 44

- Australia – caracterizare geografică generală / 44
- Studiu de caz: unicitatea biogeografică australiană / 46
- Oceania – particularități geografice / 48
- Antarctica – elemente de identitate geografică / 49

ELEMENTE DE GEOGRAFIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR / 51

- Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea / 51
- Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane. Schimbări globale ale mediului / 53

RECAPITULARE ȘI AUTOEVALUARE / 55

Observă harta de mai jos și scrie numele oceanelor care mărginesc continentul la:

Asia - poziția geografică

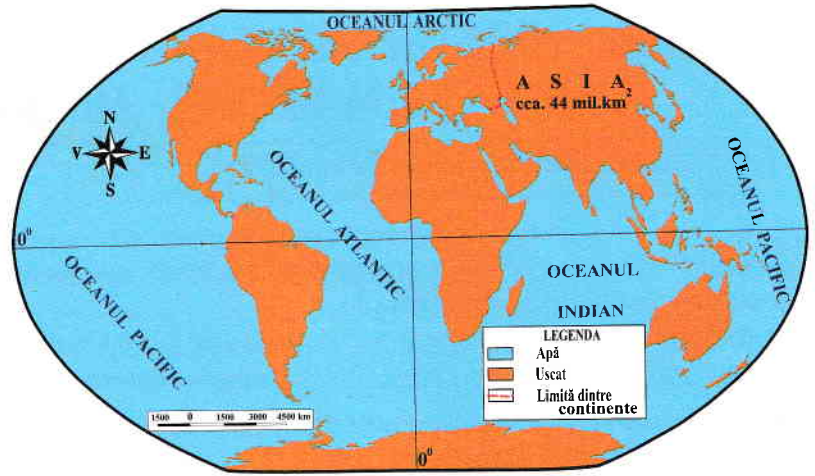
- nord =
- est =
- sud =

Denumirea de Asia provine, se pare, din cuvântul asirian „asu”, care înseamnă răsărit. A fost folosită mai întâi de greci, în antichitate, pentru a desemna pământurile aflate la răsărit de lumea lor.

Asia – parte a plăcii tectonice Eurasiatice – ocupă 30% (44.407.000 km²) din suprafața uscatului Terrei.

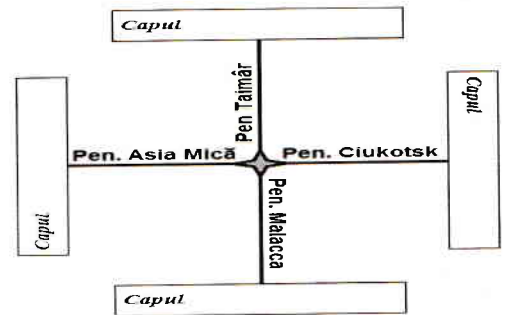
Spre vest, Munții Ural, Marea Caspică, Munții Caucaz și Marea Neagră separă Asia de Europa.

Canalul Suez, inaugurat în anul 1869, leagă mările Mediterană și Roșie și separă Asia de Africa, iar Strâmtoarea Bering desparte Asia de America de Nord.

Punctele extreme ale continentului sunt reprezentate de capurile: Celiuskin, Dejnev, Piai (sau Buius) și Baba.

Cu ajutorul manualului sau atlasului geografic, completează graficul alăturat cu numele punctelor extreme (capurilor) în funcție de poziția geografică.

Țărmurile Asiei sunt destul de crestate, cu numeroase peninsule, insule și golfuri și scăldate de numeroase mări.

Activitate în perechi.

Analizați harta de mai jos („Țărmurile Asiei”) și, cu ajutorul manualului și atlasului geografic, realizați următoarele sarcini de lucru:

a. Scrieți numele mărilor marcate cu litere de la A la N:

A.	D.
B.	E.
C.	F.

G.	K.
H.	L.
I.	M.
J. Golful	N.

b. Scrieți numele peninsulelor marcate cu numere de la 1 la 9:

1.	7.
2.	8.
3.	9.
4.	
5.	
6.	

c. Scrieți numele insulelor și arhipelagurilor marcate cu litere de la a la g:

a.	e.
b.	f.
c.	g.
d.	

d. Marcați, pe hartă, cu ■ – Golful Aden, cu ● – Golful Persic și ◆ – Golful Oman.

Țărmurile Asiei

În Asia sunt prezente mai multe tipuri de țărmuri: **cu fiorduri** (în nord), **cu delte** (Gange-Brahmaputra), **cu estuare** (gura de vărsare a fluviului Chang Jiang), **vulcanice** (în arhipelagurile Japonez, Filipine ș.a.), **cu mangrove** (în sud) etc.

ASIA - RELIEFUL: CARACTERISTICI GENERALE. UNITĂȚI MAJORE. MUNȚII HIMALAYA

A. Caracteristicile generale ale reliefului

- relieful Asiei este extrem de variat, fiind consecința interacțiunii agenților interni (mișcările tectonice, vulcanismul) și externi (precipitații, temperaturi, vânt ș.a.);
- relieful continentului s-a format prin adăugarea unor fâșii mai noi de uscat la fragmentele foarte vechi, denumite scuturi (Angara sau Siberian, Sinic sau Chinez, Arab și Indian), care au aparținut, în trecut, continentelor Laurasia și Gondwana;
- altitudinea medie a reliefului este de cca. 960 m, altitudinea maximă este de 8.848 m (în Munții Himalaya)¹, iar cea minimă, de -427 m (la țărmul Mării Moarte);
- estul și sud-estul continentului se evidențiază printr-o mare activitate seismică și vulcanică (vulcanii Kliucev, Fuji, Pinatubo, Krakatoa sau Krakatau, Tambora ș.a.) determinată de contactele tectonice ale Plăcii Eurasiatice cu plăcile Nord-Americană, Pacifică, Filipinelor și Indo-Australiană;
- în nord și pe munții înalți este prezent relieful glaciara (câmpii de eroziune, morene etc., în nord, și circuri glaciare, văi glaciare, creste, pe munții înalți), iar în regiunile aride tropicale și temperate, dune, câmpuri cu bolovănișuri ș.a.

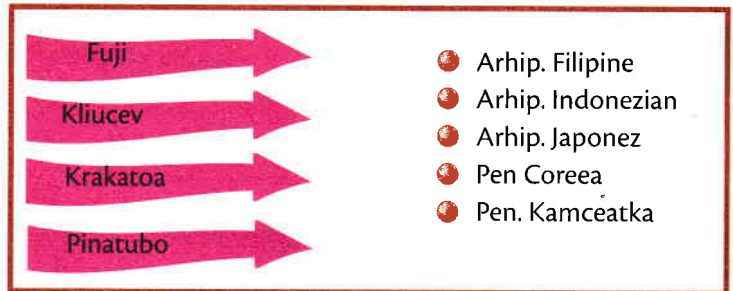
Cu ajutorul manualului sau atlasului geografic, realizează următoarele sarcini de lucru:

- localizează, pe harta murală, altitudinile extreme din Asia;
- localizează, pe hartă, scuturile Angara sau Siberian, Sinic sau Chinez, Arab și Indian;
- realizează corespondența între vulcani și arhipelagurile ori peninsulele în care se găsesc.

B. Unitățile majore de relief

Munții și podișurile ocupă cca. 75% din suprafața continentului, restul de cca. 25% fiind câmpii.

- Munții vechi sunt tociți și cu altitudini mai reduse (Altai, Tian Shan, Ural ș.a.), în timp ce munții tineri (aparținând orogenezei alpine) sunt, în general, mai înalți (Himalaya, Karakorum, Caucaz ș.a.).
- Podișurile s-au format prin eroziune și prin acumulări de sedimente. Se evidențiază podișurile: **Tibet, Siberiei Centrale, Pamir, Deccan, Arabiei, Iranului, Deșertul Gobi, Podișul de Loess** ș.a.
- Câmpiile sunt poziționate, în mare parte, în regiunile marginale ale continentului (**Câmpia Siberiei de Vest, Câmpia Siberiei de Nord, Câmpia Indusului, Câmpia Gangelui, Câmpia Mesopotamiei, Câmpia Chinei de Est sau Marea Câmpie Chineză** ș.a.).

- Arhip. Filipine
- Arhip. Indonezian
- Arhip. Japonez
- Pen Coreea
- Pen. Kamceatka

Activitate în perechi. Utilizați manualul sau atlasul geografic și stabiliți valoarea de adevăr pentru propozițiile de mai jos.

- Munții Kolima sunt situați în vestul Asiei.
- Podișul Deccan ocupă partea centrală a Peninsulei Malacca.
- Podișul Siberiei Centrale este situat între fluviile Enisei și Lena.
- Lacul Aral se află în arealul Câmpiei Turanului.

adevărat - A / fals - F

☐
☐
☐
☐

¹Cel mai înalt vârf din Munții Himalaya este Chomolungma („Zeița mamă a munților”) sau Everest (8.848 m). Conform altor surse, vârful ar atinge altitudinea de 8.850 m.

- Câmpia Mekongului este situată în Peninsula Indochina.
- Între munții Kunlun și Himalaya se află Podișul Tibet.
- Câmpia Mesopotamiei are deschidere la Golful Aden.
- Podișul Anadoliei ocupă o parte din Peninsula Asia Mică.
- La sud de Marea Caspică se află Munții Elburs.
- Munții Verhoiansk se întind la vest de fluviul Lena.

C. Munții Himalaya („Țara Zăpezilor” sau „Casa Zăpezii”)

Activitate în perechi.

Utilizați manualul sau alte surse și caracterizați Munții Himalaya, precizând:

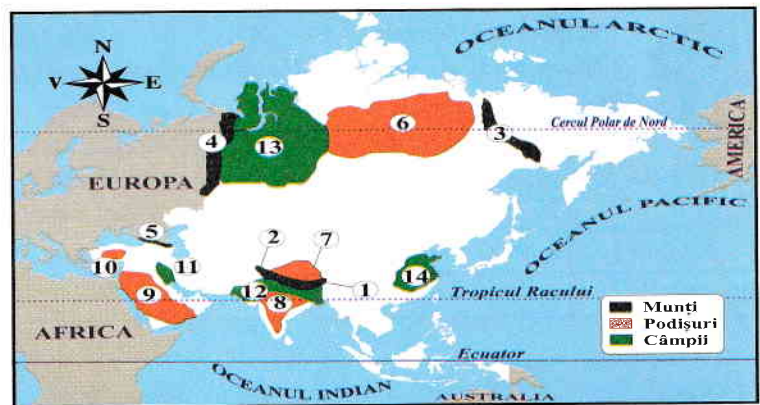
- a. poziția geografică: _____
- b. unitățile de relief vecine de la nord și sud: _____
- c. orogeneza în care au fost înălțați: _____
- d. înălțimea maximă și vârful în care se înregistrează: _____
- e. orientarea generală a lanțului montan: _____
- f. o consecință a altitudinii ridicate: _____

EXERSEAZĂ: Scrieți numele unităților de relief marcate, pe harta alăturată, cu numere (1-14):

Asia. Unități de relief

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.

ASIA - HIDROGRAFIA: CARACTERISTICI GENERALE, FLUVII ȘI LACURI

A. Caracteristicile generale ale hidrografiei

Continentul Asia este destul de bogat în ape curgătoare și lacuri.

Relieful variat și diversitatea climatică au determinat o repartitie neuniformă a apelor de suprafață. Relieful, mai înalt în centru și mai scund spre margini, a influențat direcția de scurgere a principalelor ape curgătoare, iar din cauza unor condiții climatice, pe continent sunt prezente întinse regiuni endoreice și, chiar, arice.

Utilizează manualul sau atlasul geografic și localizează: Regiunea endoreică central-asiatică, Regiunea endoreică aralo-caspică și Regiunea endoreică arabă.

B. Fluviile Asiei

Cinci fluvii asiatice sunt cuprinse în topul celor mai întinse zece ape curgătoare de pe glob. Acestea sunt: Chang Jiang (6.370 km), Enisei (5.539 km), Huang He (5.464 km), Obi (5.410 km) și Amur (4.444 km).

Unele fluvii formează la gurile de vărsare estuare – Obi (cel mai lung estuar de pe glob: 800 km), Enisei, Chang Jiang ș.a. iar altele delte – Lena, Huang He, Gange ș.a.

Activitate în perechi.

Se dau fluviile: *Amur, Brahmaputra, Chang Jiang (Yangtze), Enisei, Eufrat, Gange, Huang He, Indus, Irrawaddy, Kolima, Lena, Mekong, Obi și Tigru.*

Utilizați manualul sau atlasul școlar, identificați pe acestea fluviile de mai sus și completați tabelul de mai jos.

Fluviile care se varsă în:		
Oceanul Arctic	Oceanul Pacific	Oceanul Indian

Identifică pe harta murală lacul în care se varsă apele curgătoare denumite Sîr-Daria / Sârdaria și Amu-Daria / Amudaria. ● Lacul _____.

● **Chang Jiang** („Fluviul Lung” / „Apă Mare”) / **Yangtze** („Fluviul Albastru”) este fluviul ale cărui ape antrenează cea mai puternică hidrocentrală operațională din lume („Cele Trei Defileuri”).

● **Huang He / Hwang Ho** („Fluviul Galben”) este fluviul care transportă cea mai mare cantitate de aluviuni de pe glob (34-50 kg/m³ sau 1,1 mil. t/an), cu cele mai multe schimbări naturale ale albiei de curgere (27) și ale gurii de vărsare (5) și cu cea mai rapidă avansare anuală a deltei (aproximativ 200 m).

Activitate în perechi.

Cu ajutorul manualului sau atlasului școlar, completați în tabelul de mai jos pentru fluviile Obi și Chang Jiang.

Fluviul	Locul de unde izvorăște	O unitate de relief pe care o străbate	Marea în care se varsă
Obi			
Chang Jiang			

C. Lacurile Asiei

Utilizează manualul sau atlasul geografic și scrie numele principalelor lacuri din Asia.

În Asia se găsesc numeroase lacuri. Unele sunt foarte întinse – **Marea Caspică** (371.000 km²), **Marea/Lacul Aral** (13.900 km²) –, din această cauză fiind numite „mări”, unele sunt foarte adânci – **Lacul Baikal** (1.642 m), iar altele au nivelul apei sub cel al Oceanului Planetar – **Marea Moartă** (-398 m).

După modul de formare, **cuvetele lacurilor** sunt extrem de variate. Se evidențiază următoarele tipuri de lacurile:

- ★ **tectonice:** Marea Caspică, Baikal, Aral, Balhaș, Lobnor/Lop Nur, Qinghai/Tsing-hai/Kukunor, Marea Moartă, Tuz, Van, Biwa;
- ★ **vulcanice:** Tazawa, Toya (în Japonia), Kavak-Idjen (în Indonezia), Kurilsk (în Pen. Kamceatka);
- ★ **glaciare:** Taimâr (în Federația Rusă);
- ★ **carstice:** Kizören (în Podișul Anatóliei, Turcia);
- ★ **antropice (artificiale):** Krasnoiarsk (pe Enisei), Kamensk și Novosibirsk (pe Obi), Trei Defileuri (pe Chang Jiang).

Activitate în perechi. Rezolvați următoarea investigație:

În anul 1960, Aral era printre cele mai mari patru lacuri din lume (68.500 km²).

În prezent, suprafața sa este de doar 13.900 km².

Utilizați diferite surse de informare și scrieți cauza care a generat reducerea suprafeței Lacului Aral într-un interval de timp atât de mic.

ASIA - DIFERENȚIERI CLIMATICE. MUSONII

A. Diferențieri climatice

Datorită extinderii în latitudine (aproximativ între Polul Nord și Ecuator), a întinsei suprafețe continentale, a lanțurilor montane (care împiedică circulația maselor de aer), a unităților acvatice vecine (Oceanul Arctic, Oceanul Pacific, Oceanul Indian) etc., clima Asiei este extrem de variată.

Activitate în perechi. Citiți documentul de mai jos și rezolvați sarcinile de lucru: ① și ②.

DOCUMENT

- **Clima polară** (în insulele Severnaia Zemlea, Noua Siberie): temperaturi medii anuale: $-10...-50^{\circ}\text{C}$; precipitații: sub $150-200\text{ mm/an}$ (sub formă de ninsoare); bat vânturile polare.
- **Clima subpolară** (extremitatea nordică a continentului): temperaturi medii anuale: cca. 0°C ; temperatura medie în cursul verii: sub 10°C ; precipitații: sub $300-400\text{ mm/an}$ (predominant sub formă de ninsoare); bat vânturile polare.
- **Clima temperat-continentală rece** (între aproximativ 50 și 65° lat. N, în Câmp. Siberiei de Vest, Pod. Siberiei Centrale etc.): temperaturi medii anuale: $1-5^{\circ}\text{C}$; în timpul iernii temperaturile coboară frecvent la -35°C ; ¹precipitații: sub cca. 400 mm/an ; bat vânturile de vest (pătrunderi ale vânturilor polare); ierni geroase, cu ninsori.
- **Clima temperat-continentală excesivă / continentală aridă** (Câmp. Turanului, Deșertul Gobi etc.): temperaturi medii anuale: $5-10^{\circ}\text{C}$; amplitudini termice: peste 20°C ; precipitații: sub $250-300\text{ mm/an}$.
- **Clima temperată umedă** (în estul continentului, nordul Arhip. Japonez): temperaturi medii anuale: $5-12^{\circ}\text{C}$; precipitații: $600-1.000\text{ mm/an}$ (venite dinspre Oceanul Pacific).
- **Clima subtropicală / mediteraneană** (la Marea Mediterană): temperaturi medii anuale: $15-20^{\circ}\text{C}$; precipitații: $400-800\text{ mm/an}$; verile sunt calde și uscate, iar iernile blânde și umede.
- **Clima subtropicală cu ploi de vară** (în sud-estul Chinei, sudul Arhip. Japonez): temperaturi medii anuale: $15-18^{\circ}\text{C}$; precipitații: $1.000-1.500\text{ mm/an}$ (cantități mai ridicate vara, aduse de musoni).
- **Clima tropicală uscată / tropicală aridă** (în Pen. Arabă, Pod. Iranului): temperaturi medii anuale: $25-30^{\circ}\text{C}$ (cu diferențe mari de temperatură între zi și noapte: peste 40°C); precipitații: sub 300 mm/an (au caracter neregulat); bat vânturile alizee și sunt frecvente furtunile de nisip.
- **Clima musonică** (în peninsulele India și Indochina): temperaturi medii anuale: $20-25^{\circ}\text{C}$; ²precipitații: peste $1.500-2.000\text{ mm/an}$ (cad în timpul verii); la poalele Munților Himalaya se înregistrează chiar și 10.000 mm/an ; ³bat vânturile musonice; sunt două anotimpuri (sezoane): cald și uscat (iarna) și cald și ploios (vara).
- **Clima ecuatorială** (în sudul Pen. Malacca, arhipelagurile Indonezian și Filipine): temperaturi medii anuale: $26-27^{\circ}\text{C}$; amplitudini termice: $3-4^{\circ}\text{C}$; precipitații: peste 2.000 mm/an (plouă aproape în fiecare zi, după amiază); este calm ecuatorial (nu bat vânturi permanente și sezoniere).

① Scrieți tipurile de climă din regiunile geografice marcate, pe harta de la pagina 8, cu numerele:

1.	6.
2.	7.
3.	8.
4.	9.
5.	10.

¹ Oymyakon este localitatea în care s-a înregistrat temperatura minimă absolută a Emisferei Nordice ($-71,2^{\circ}\text{C}$, la 26.I.1926).

² Bangkok este capitala în care se înregistrează temperatura medie anuală cea mai ridicată (28°C).

³ În localitatea Cherrapunji (statul Assam, în India) a căzut cea mai mare cantitate de precipitații dintr-un an (22.990 mm în 1861; „Polul Ploii”).